

PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST ALPINIZMA KROZ POGLED DOUGA SCOTTA, JEDNOG OD NAJVEĆIH ALPINISTA SVIH VREMENA

Nije važno jesi li izgubio, nego kako si igrao igru

“Nakon pet dana puzanja s obe slomljene noge, napokon smo se spustili do početka glečera. Mene su poslali napred da tražim pukotine jer da sam najviše »oštećen«, pa će me i najmanje biti šteta...”

Od 3. do 8. novembra 2009. u Brixenu (Južni Tiro) održan je skup u organizaciji International Mountain Summit na kojem su učestvovala najveća imena iz sveta planinarenja. Razmena iskustava sa legendama poput Reinholda Messnera, Hansa Kammerlandera i Sir Chrisa Boningtona ili sa novim zvezdama ovog sporta poput Alexandera Hubera, Stephana Siegrista i Simonea Moroa je velika privilegija i čast. Skupu je prisustvovala i naša draga prijateljica Vedrana Simičević (RAK, Rijeka) i velikodušno nam dala svoj intervju sa Dougom Scottom da ga objavimo na našem sajtu. Veks, HVALA PUNO!



Nikad nisam ni bio posebno dobar penjač kao neki iz moje generacije, pogotovo ne na suvoj steni... Nisam puno ni trenirao.

Nakon pet dana puzanja s obe slomljene noge, napokon smo se spustili do početka glečera. Mene su poslali napred da tražim pukotine jer da sam najviše »oštećen«, pa će me i najmanje biti šteta – s ciničnim je osmehom Doug Scott na nedavnom velikom međunarodnom alpinističkom summitu u Italiji objašnjavao velikom auditorijumu fotografiju na kojoj doslovce puzi po belom bespuću. Iako je 68-godišnji Englez ovoj epizodi poklonio tek nekoliko jednostavnih reči, tihi žamor u publici otkrio je da većina prisutnih dobro zna da pomalo mutnjikava fotka snimljena 1977. godine, pripada alpinističkim

analima. Prizor koji Scott danas objašnjava u svom poznatom crnohumornom autoironičnom stilu, »izvađen« je, naime, iz legendarnog prvenstvenog uspona na 7285m visoki Ogre u Pakistanu koji je Scott izveo sa Sir Chrisom Boningtonom, Mo Anthoineom i Cliveom Rowlandom, a koji je, osim što je bio jedan od težih u toj dekadi, u istoriji više ostao upamćen po spektakularnoj priči o preživljavanju. Spomenutom puzanju po glečeru prethodio je pad pod samim vrhom usled kojeg je slomio obe noge, praćen nezgodom u kojoj je i Bonington slomio nekoliko rebara, a potom i petodnevna bolna agonija u kojoj su se četvorica muškaraca s minimalnom opremom i bez hrane uspela spustili u sigurnost baze.



Jedan od najvećih epika svih vremena, međutim, tek je jedan u nizu neverovatnih doživljaja u životu Douga Scotta, koji pored Reinholda Messnera i Chrisa Boningtona čini znameniti trio neprikosnovenih legendi svetskog alpinizma. Iako su njegovi mnogobrojni prvenstveni smerovi u teškim stenama himalajskih divova poput Gasherbruma IV, Shivlinga, Kangchenjunge, Nuptsea, Shisha Pangme, Baruntsea, Makalua i mnogih drugih, sve redom dostignuća na granici ljudskih mogućnosti, medijima oduvek neskloni Scott ostaće ponajviše upamćen po uspešnom usponu strmom jugozapadnom stenom na vrh Mt. Everesta, u navezi s Dougalom Hastonom, a pod Boningtonovim vodstvom iz 1975. godine. Uspon je to, koji je tada, baš kao i Messnerovo osvajanje Everesta bez kiseonika tri godine kasnije, uveliko

izmenio tok razvoja alpinizma. No, osim što je znamenita britanska ekspedicija iz 1975. godine pokazala da i najteže stene sveta nisu više nedostupne ljudskom rodu, Scott, Bonington i Messner svojim su usponima u godinama koje su usledile postavili nove standarde – penjanje bez kiseonika, u malim timovima, bez pomoći Sherpi i postavljanja fiksnih užadi, napravljeni u »jednom zamahu«, postali su u svetu alpinizma sportsko-etički imperativ.

Današnji vrhunski alpinisti više nego ikad pomiču granice mnoštvom teških uspona koji u širu javnost najčešće dospevaju samo kad neki od njih završe smrtnim ishodom

I dok su u medijima i domovini tadašnji prvaci alpinizma bili slavljani kao vrhunski sportisti i heroji koji pomiču granice ljudske izdržljivosti, Messner, Bonington i Scott – svojevrsni predvodnici etike i »stila«, uspeli su odoleti slavi, ostati dosledni svom »čistom« načinu penjanja i što je najvažnije, preživeti, dočekavši svoje treće doba u vremenu u kojem je medijima zanimljivije postalo sve ono što su smatrali unazađivanjem sporta – velike komercijalne ekspedicije u kojima je dovoljno imati novaca da bi se po svaku cenu osvojio ultimativni trofej – vrh. Njihov »lagani i brzi« stil ipak je, međutim, evoluirao, pa današnji vrhunski alpinisti više nego ikad pomiču granice mnoštvom teških uspona, najčešće u timovima po dvoje i troje, koji u širu javnost najčešće dospevaju samo kad neki od njih, kao u nedavnom slučaju velikog slovenačkog alpiniste Tomaža Humara, završe smrtnim ishodom. Evo kako Doug Scott, najskromniji od spomenute trojke, danas gleda na prošlost, sadašnjost i budućnost alpinizma.

Kako ste tada, sedamdesetih godina, kad su se velike dugotrajne ekspedicije u »opsadnom« stilu činile kao jedina mogućnost u Himalajima, došli do svog »light and fast« alpinističkog koncepta?



– Pa nekako je to došlo prirodno, skoro od početka. Uvek nam je ideal bio savladavati velike stene u Himalajima, poput onih nižih u Alpama, što brže i sa što manje opreme. Najveći uticaj na naše razmišljanje imao je uspeh na jugozapadnoj strani Everesta. Na tom usponu svi puno naučili – shvatili smo da se velike stene u Himalajima ipak daju savladati i da je najbolji način

bio penjanje u malim timovima. Naravno, kako smo mi Englezi, pa smo morali tu i tamo stati na čaj, to se pokazalo kao dobro rešenje – uz povremeni kraći odmor i rehidraciju se moglo i duže penjati bez spavanja. Još tamo, tokm ekspedicije na Everest, dosta smo razmišljali o tome da je možda loše što sklanjamo našu užad s planine, da je možda bolje da ih ostavimo drugima, no posle smo shvatili da to zapravo nije u redu – ostavljati svoje smeće na planini. Pre te 1975. godine nisam bio siguran mogu li na vrhove od 8000+ metara ići bez kiseonika, ali nakon uspona na kojem smo celu noć proveli bez kiseonika na 8700 metara, shvatio sam da i to mogu.

Šta mislite o sve većem broju današnjih komercijalnih ekspedicija u Himalajima koje koriste pomoć Sherpi, kiseonika i fiksnih užadi?

– Pa to nije alpinizam, odnosno to nije relevantno za razvoj alpinizma. To je nešto vrlo sporedno na šta ne bi trebalo trošiti puno reči. Smatram, međutim, da etika nije ugrožena, jer smo u današnje vreme svedoci velikog broja odličnih teških prvenstvenih uspona koje rade mali timovi. Meni je i vrlo zanimljivo kako se tokm dekada uvek ističu neke zemlje čiji alpinisti zajedno pokušavaju pomicati granice. Recimo kao što su to činili Britanci u osamdesetima, tako su se posle isticali Poljaci, pa Rusi, ili recimo Slovenci koji dolaze iz male zemlje, ali njihovi alpinisti rade velike i značajne uspone u odličnom stilu. Prošle sam godine bio član žirija na dodeli Zlatnog cepina (najprestižnije svetske nagrade za alpinizam), gde su se promenili kriterijumi i umesto da se izabere samo jedan najbolji uspon, pokušalo se smanjiti ta kompetitivnost koja nema smisla u ovom sportu i dodeliti nekoliko nagrada. Dodelili smo nagrade usponima koji su bili originalni, imali avanturistički duh, zahtevali veliku predanost i bili inspirativni. Dve glavne nagrade otišle su u ruke malim japanskim timovima koji su izveli dva uspona na vrhove preko 7000 metara u vrlo impresivnom stilu.

Uzeli smo sa sobom samo najnužniju odeću, tri kartuše plina, tri klina za led i tri klina za stenu. I hrana je bila najlakša moguća.

Kako je tekao vaš alpinistički »razvoj«? Šta je potrebno da bi se čovek osposobio za takve teške uspone na velikim visinama?

– Nikad zapravo nisam radio velike korake. Bio sam dugo vremena neka vrsta pripravnika, radio puno lakših uspona u Dolomitima i Alpima. Nikad nisam ni bio posebno dobar penjač kao neki iz moje generacije, pogotovo ne na suvoj steni, iako stvarno volim tu vrstu penjanja i dan danas je praktikujem vrlo često. Nisam baš puno ni trenirao. Jednostavno sam puno penjao sve i svašta. Mislim da je to jako dobar trening, penjati sve pomalo – led, stenu, »kombinovane« uspone. I prirodna znatiželja me je vodila novim stvarima, novim projektima. Zapravo neka tajna je verovatno u tome da sam se fokusirao na ono u čemu sam bio najbolji, a ubrzo sam shvatio da su to usponi u Himalajima. Dobro sam funkcionisao na visini i tamo sam mogao najbolje gurati vlastite granice.

Vrlo brzo ste poznati postali po »lakim« usponima s vrlo malo opreme da smanjite težinu. Šta biste sa sobom uzimali u Himalajima na takve projekte?



– Pa recimo, kad smo penjali prvenstveni smer na Shisha Pangmi, bili smo jako, jako lagani. Uzeli smo sa sobom samo najnužniju odeću, tri kartuše plina, tri klina za led i tri klina za stenu. I hrana je bila najlakša moguća – nešto tibetanske sampe, mleka, meda, nešto juhe i sira. I čaj, naravno.

Šta je presudilo da se uspete »izvući« s Ogea?

– Pa, nakon što sam slomio noge, shvatio sam da ipak još uvek mogu abzajlovati (spuštati se niz užu). Kad nisam abzajlovaao, onda sam puzao i najbolje što sam, psihološki, mogao napraviti je da u glavi zamislim manje ciljeve. Na primer, cilj je bio preći udaljenost od dvadeset metara od tačke A do tačke B . Tako sam limitirao ciljeve i pokušavao ne razmišljati previše o situaciji u kojoj sam se našao. Na svu sreću, tamo su bili Mo i Clive, da nam pomognu.

Koji su vam usponi ostali najviše u sećanju?

– Pa, teško je to reći. Bilo ih je toliko. Možda bih izdvojio uspone s Georgesom Bettembourgom i Rogerom Baxterom Jonesom, negde od sredine sedamdesetih do sredine osamdesetih. Njih dvojica verovatno nisu toliko poznati široj javnosti, jer da bi

bili poznati u tom smislu, valjda nije bitno šta penjete, nego da napišete knjigu i budete dobri s novinarima. No, njih dvojica su uistinu bili odlični penjači. Mislim da je Roger bio jači od Messnera u to vreme. Sjajno smo se provodili zajedno, stalno smo se smejali, koliko god da je bilo teško. Najvažnije je da se vratite kući kao prijatelji i da imate ideje za neke nove uspone.

Tako veliki zahtevni usponi zahtevaju i neprekidno donošenje ispravnih odluka...

– Donošenje odluka je ta osnovna razlika između komercijalnih ekspedicija i nekomercijalnih uspona. Ljudi s komercijalnih ekspedicija plate 65 hiljada dolara ili neku sličnu svotu da im se podignu logori, da im se postave fiksna užad, da im neko kuva čaj i da im neko govori: OK, evo danas idemo ili danas ostajemo u šatoru. Retko šta je njihova odluka, oni su poput pasa na uzici. I zapravo, ono što alpinizam čini toliko interesantnim je donošenje odluka. A najbolji način da donesete pravu odluku je da ne budete preambiciozni, da ne zanemarite svoju intuiciju, da budete otvoreni prema tom »šestom čulu«. Intuicija nije ništa drugo do rezultat iskustva i svakim novim usponom postaje sve jača. Posle nekog vremena ona je poput nekog glasa u vašim prsima koji vam govori šta da učinite sledeće. A što se rizika tiče, nije toliko loše biti ambiciozan, sve dok vaša ambicija ne počne škoditi nekom drugom, osim vama.

Sponzori donose imperativ da stalno radite uspone koji će isticati mediji, da stalno budete zanimljivi novinarima. Novac sve pokvari.

Smatrate li da su današnji vrhunski alpinisti preambiciozni, da im je stalo samo do vrha?



– Nema ničeg tako dobrog kao doći do vrha i malo razgledati naokolo. No razliku danas čini sve veća komercijalizacija sporta i potreba za sponzorima. Moji prijatelji i ja uglavnom nismo imali sponzore, jer nismo voleli taj pritisak koji oni nose. Moj je otac uvek isticao rečenicu da nije

toliko bitno da li si izgubio, koliko je bitno kako si igrao igru. Naša ideja je bila da uvek budemo što više nezavisni. Sponzori donose imperativ da stalno radite uspone koje će isticati mediji, da stalno budete zanimljivi novinarima. Novac sve pokvari. Kod mene u Nottinghamu, puno je nas igralo ragby kad smo bili mlađi. Bila je to liga lokalnih klubova koji su igrali prijateljske utakmice. Danas se ragby i dalje igra, no u klubovima

većinom igraju stranci, sve je jako profesionalno. Umesto da se druže, klubovi su posvađani međusobno. To više nije prijateljska igra. I u alpinizmu tako danas imamo profit s jedne strane, a s druge strane Messnera – koji je postavljanje ekspanzivnih klinova u stene jednom nazvao »ubistvom nemogućeg«, Bonattija, Cassina i ostale.

Predosećaj smrti

Često ističete da u planini verujete u predosećaj da će se nešto loše dogoditi. Zašto?

– Zato što se to dogodilo velikom broju mojih prijatelja koji su umrli u planinama. Sve su to redom bile jake ličnosti, neki od njih nisu verovali u sudbinu. No gotovo su svi oni, neposredno pre no što su poginuli, imali osećaj da će umreti. Kad je Nick Estcourt poginuo u lavini prilikom našeg uspona na K2, satima sam ga tražio među ledenim blokovima. Nekoliko dana pre, rekao je jednom od naših prijatelja u bazi da je sanjao kako ja tražim njegovo telo među seracima. Dougal Haston je 16. januara 1977. godine završio pisanje novele u kojoj glavni junak skijajući pokrene lavinu na severoistočnoj padini La Riondaza, no preživi. Dan posle išao je skijati na to isto mesto, pokrenuo lavinu i poginuo. Njegova cura celi taj dan nije mogla raditi, zbog čega ju je šef poslao kući. I ona kao da je znala da će se nešto dogoditi. Bilo je puno takvih čudnih događaja.

Iluzija nepobedivosti

Niste ni u jednom trenutku pomislili da prestanete da se bavite »ambicioznim« alpinizmom nakon toga?



– Ne, ni u jednom trenutku nisam razmišljao da ću se prestati penjati. Stvar je u tome da sam nakon tog uspona preko jugozapadne stene Everesta postao dosta slavan u Velikoj Britaniji. Sve je to vodilo tome da sam postao prearogantan, prebahat. Umislio sam da sam nepobediv, da mogu sve. I onda je došao taj Ogre, koji me je malo prizemljio, naterao me je da više počnem poštovati planinu.

»Zona u kojoj postajete živi«

Kako ste se osećali na vrhu Everesta nakon tog istorijskog uspona jugozapadnom stenom?

– Osećao sam olakšanje. Neki tu visinu iznad 8000 metara zovu »zona smrti«. Ja bih je pre nazvao »zona u kojoj postajete živi«. Ali ne živi kao »tamo dole«, već na jednom drugom nivou. Živi toliko da ste u nekoj drugoj dimenziji, nadvladate taj svoj ego, ne razmišljate o njemu, čak ni o porodici i prijateljima, već ste tu samo vi i planina. I tako mora biti da biste se vratili živi. Dok smo spavali u toj snežnoj jami ispod vrha Everesta, Dougal se u jednom trenutku počeo obraćati našem prijatelju koji je bio dole u bazi. Ja sam mislio da je poludeo. A onda mi se u jednom trenutku učinilo kao da se moja dva stopala obraćaju jedna drugome. Levo je reklo, nešto tipa »ne mogu se nikako ugrejati«, a desno je odvratio »pa pomiči prste«. To je tako, kao da ste u nekakvom sanjivom stanju, kao da zaista možete izaći izvan sebe, i kao da vam neko u snu priča šta da učinite. Uz to se veže i taj sindrom kada alpinisti na velikim visinama osećaju prisutnost neke treće osobe koja ih usmerava i kao da pazi na njih, što nije teško objasniti i verovatno je posledica nedostatka kiseonika u mozgu.

Intervju sastavila: Vedrana Simičević (RAK, Rijeka)